

SAVOIR-VIVRE®

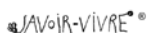
Creat cu pasiune și savoir-faire. Un volum Baroque Books & Arts®.

Aja Raden

PIETRE PREȚIOASE

traducere din limba engleză de
LOREDANA BUCUROAIA

Colecție coordonată de Dana MOROIU

Aja Raden
STONED: JEWELRY, OBSESSION, AND HOW DESIRE
SHAPES THE WORLD

Copyright © 2015 by Aja Raden. All rights reserved.

© Baroque Books & Arts®, 2017

Imaginea copertei: Cristiana Radu, apud colecția Grenville, Anglia, cca 1635–1640,
medalion pentru portret, aur masiv, email, perle și pietre prețioase

Concepție grafică © Baroque Books & Arts®

Redactor: Ines Hristea

Corector: Rodica Crețu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

RADEN, AJA

Pietre prețioase / Aja Raden;

trad. din lb. engleză de Loredana Bucuroaia. - București: Baroque Books & Arts, 2017

ISBN 978-606-8564-81-4

I. Bucuroaia, Loredana (trad.)

671

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Niciun fragment din această lucrare și nicio componentă grafică
nu pot fi reproduse fără acordul scris al deținătorului de copyright,
conform Legii Dreptului de Autor.

„Frumusețea este mai rea decât vinul;
amețește atât posesorul, cât și privitorul.”

ALDOUS HUXLEY

PREFAȚĂ

Vederea unui lucru frumos nu doar că ne face plăcere, ci *ne impulsionează* de-a dreptul. Într-un articol din *New York Times*, Lance Hosey face referire la studii implicând scanarea creierului care au arătat că „simpla imagine a unui obiect atrăgător activează acea parte a cerebelului care guvernează mișcarea mâinii. Instinctiv, întindem mâna după lucrurile atrăgătoare; frumusețea, literalmente, ne mișcă”.¹

Frumusețea, ca obiect al dorințelor noastre, este cea care ne conduce și ne formează – nu cataclismele sau migrațiile, războaiele sau imperiile, regii sau profeții. Iar ceea ce mișcă lumea ne mișcă și pe fiecare dintre noi.

Istoria lumii este istoria dorințelor.

Nu există afirmație mai elementară decât „Eu vreau”.

Iar eu, din nefericire, vreau aproape tot. E o „boală” cu care m-am confruntat toată viața...

Poate că banii fac lumea să se învârtă, dar asta doar pentru că sunt un mijloc pentru atingerea unui scop: aceea

¹ Lance Hosey, „Why We Love Beautiful Things” („De ce iubim lucrurile frumoase”), *New York Times*, 15 februarie 2013 (n.a.).

dorință stranie, aproape lunatică, de a deține un obiect frumos și de a-l păstra pentru totdeauna.

Întreaga istorie a omenirii poate fi rezumată la trei verbe: *vreau*, *iau* și *am*. Și ce exemplu mai bun pentru a demonstra acest principiu decât istoria bijuteriilor? În fond, s-au construit imperii pe baza puterii economice a dorințelor, iar bijuteriile au fost dintotdeauna folosite ca importantă monedă de schimb.

Mereu am iubit bijuteriile într-un mod aparte. Mama nu avea o cutie cu bijuterii. Avea un *dulap* cu bijuterii. Unele reale, altele false. De fapt, nici nu prea conta – toate mă fermecau în egală măsură; pentru mine erau o *adevărată comoară*. Când eram cuminte, mă lăsa să stau pe patul ei care mi se părea gigantic, să le sortez pe categorii de strălucire și să rearanjez toate sertarele și cutiile, ceea ce era chiar mai plăcut decât să le probez. Să ating fiecare piesă scânteietoare și s-o cataloghez în minte: câte erau, de ce fel... Mi le doream *atât de mult* pentru mine, încât erau ca o iubire neîmpărtășită, care îți lasă un gol în stomac.

Chiar adult fiind, bijuteriile mamei nu și-au pierdut niciodată acea strălucire magică, chiar dacă sunt designer de bijuterii și mi-am petrecut ultimii zece ani înconjurată de nestemate. Încă îmi mai doresc bijuteriile ei. Nu contează că gusturile noastre sunt total diferite și nici că, între timp, am adunat și eu propriul meu dulap cu comori. Când îmi arată un obiect strălucitor proaspăt achiziționat, parcă mă văd din nou pe acel pat gigantic, înconjurată de bijuteriile ei de cocktail, țipătoare, în stilul anilor optzeci, ținând în mâinile mele mici o piesă scânteietoare, de parcă ar fi fost Sfântul Graal.

Oare de ce se întâmplă asta? De ce simt nevoia să am fiecare tinichea pe care și-o cumpără? De ce exagerez valoarea bunurilor ei atât de mult, chiar absurd de mult?

Pentru că nu sunt simple obiecte. Nici pe departe. Bijuteriile sunt un simbol și au o anumită semnificație, sunt un

înlocuitor tangibil pentru lucruri intangibile. Pot să reprezinte nu doar bogăție și putere, ci și siguranță sau acel sentiment de „acasă”. Au puterea să te ducă cu gândul la opulență, la succes sau, pur și simplu, la patul mamei din copilărie.

Poveștile individuale adunate și repovestite aici sunt istorisiri despre lucruri frumoase și despre bărbații și femeile care și le-au dorit. Sunt povești despre nevoie și posesiune, despre năzuință și lăcomie. Dar *Pietre prețioase* este mai mult decât o carte despre obiecte frumoase. Este o încercare de a înțelege istoria prin prisma dorințelor și o privire asupra consecințelor surprinzătoare ale unor concepte economice fundamentale: cererea și raritatea. *Pietre prețioase* vorbește despre efectul în lanț pe care îl poate produce o bijuterie rară și mult dorită asupra cursului unei vieți, dar și asupra istoriei; despre piese care au dat naștere unor mișcări culturale, care au lansat dinastii politice și chiar au pornit războaie sau, cel puțin, au avut o contribuție majoră în conflicte politice și militare.

Prima secțiune, „Vreau”, examinează natura valorii și a dorinței. „Vreau” este despre cât valorează lucrurile, cât ne imaginăm noi că valorează și dacă există vreo diferență între cele două. Când vrei ceva, îți imaginezi că acel ceva este valoros, iar opusul este și el valabil. Momentul în care olandezii au cumpărat insula Manhattan, oferind în schimb mărgelile, a fost începutul sfârșitului pentru algonkini, a fost o vânzare epică, care i-a scos cu totul din afaceri. Dar oare amerindienii au fost pe deplin înșelați sau au făcut o afacere mai bună decât am crede? Cât valorează o piatră prețioasă? Cum se transformă o piatră într-o bijuterie și cum ajunge o bijuterie să fie neprețuită? Și oare ce legătură există între diamantul de pe degetul tău și GI Bill? Fiecare dintre povestirile incluse în primele trei capitole examinează felul în care determinăm, creăm și, uneori, ne imaginăm valoarea, observând totodată modul în care povestea noastră colectivă a fost influențată de aceste aprecieri.

A doua secțiune, „Iau“, este despre tendința umană corozivă de a râvni la bunul altuia. Explorează ce se întâmplă atunci când oamenii vor ceea ce *nu pot avea*. Această secțiune corelează câteva evenimente istorice majore cu dorințe neîmplinite ale căror consecințe se răsfrâng uneori asupra mai multor secole. Și-a pierdut Maria Antoaneta capul din pricina unui colier cu diamante? A început Revoluția Franceză din cauza unei bijuterii mult râvnite? Să fi ajutat la conturarea hărții Orientului Mijlociu modern disputa dintre două surori, cauzată de o perlă valoroasă, în urmă cu aproape cinci sute de ani? Un imperiu se destramă și altul se ridică, totul din cauza slăbiciunii umane inerente pentru lucruri frumoase. „Iau“ este despre ceea ce vrem, de ce ne dorim lucrul respectiv și cât de departe am merge ca să-l obținem.

Ultima secțiune, „Am“, nu este despre război sau distrugere. Din contră, este despre *creație*. În „Am“ privim spre câteva dintre cele mai constructive consecințe ale poveștii noastre de dragoste neîntrerupte, obsesive, cu lucrurile frumoase. Ne vom întâlni cu un domn care face tăiței japonezi și a cărui dorință să vadă toate femeile de pe planetă purtând un șirag de perle a salvat cultura japoneză de la anonimitate totală și a ajutat la transformarea micuței insule într-o superputere economică la nivel global. Vom întâlni și o doamnă de origine europeană care a redefinit ideea de masculinitate și a ajutat, în același timp, la reinventarea artei războiului modern – toate printr-o singură declarație de stil.

Sfârșitul unei povești nu înseamnă decât începutul alteia. „Am“ arată ce se întâmplă atunci când obținem ceea ce ne dorim și incredibilele lucruri care intervin pe parcurs.

Istoria lumii înseamnă istoria dorințelor. Iar aceasta este o analiză a acelei istorii.

Este povestea dorințelor și a puterii lor de a schimba lumea.

Cuprins

Prefață	7
I. VREAU. Dorințe, deziluzii și efectul rarității	
1. PĂSTREAZĂ RESTUL Cumpăr Manhattan, dau la schimb mărgel (1626)	15
2. PRECEDENTELE SUNT PENTRU TOTDEAUNA Primul inel de logodnă cu diamante (1477)	49
3. CULOAREA BANILOR Papagalul de smarald, facerea și desfacerea Imperiului Spaniol ...	86
II. IAU. Obsesii, posesiuni și mecanismele războiului	
4. IMPORTANȚA CELEBRITĂȚII Colierul care a dat startul Revoluției Franceze	138
5. SALUT, MARINARE! Cum o perla imensă și competiția dintre rude au conturat soarta națiunilor (1786)	196
6. VECHIUL JOC DE „ALBA-NEAGRA” Ouale de aur care au fondat start-up-ul sovietic (1929)	255
III. AM. Industrie, inovație și luminița de la capătul tunelului	
7. ȘIRAGUL DE PERLE AL ȘEFULUI Cultura perlelor, perlele de cultură și goana Japoniei spre modernitate (1930)	323
8. SINCRONIZAREA E TOTUL. Primul Război Mondial și primul ceas de mână (1876)	367
Postfață. Obiecte de preț	409
Mulțumiri	412

 SAVOIR-VIVRE®

O colecție de formare și rafinare a personalității, *à la légère*, fără nicio declarație de intenție programatică.

Enciclopedii și alte lucrări capabile să corecteze micile imperfecțiuni și să răspundă la marile întrebări cu grație, umor și inteligență, pentru cititorii care își caută bucurii oneste într-o lume a speranțelor amânate.